

Wstęp do elektrochemii

utlenianie i redukcja

utleniacz i reduktor

reakcje utleniania i redukcji

reakcje dysproporcjonowania

1

http://www.ptable.com/

3

Utlenianie

proces polegający na **utracie** elektronów przez obojętne atomy, cząsteczki lub jony, w którym następuje podwyższenie stopnia utlenienia reduktora

Redukcja

proces polegający na **powieraniu** elektronów przez atomy lub jony, w którym następuje obniżenie stopnia utlenienia utleniacza

Utleniacz

substancja ulegająca **redukcji**, pobierająca elektrony od substancji utlenionej i obniżającą swój stopień utlenienia

Reduktor

substancja ulegająca **utlenieniu**, oddająca elektrony substancji redukowanej i podwyższającą swój stopień utlenienia

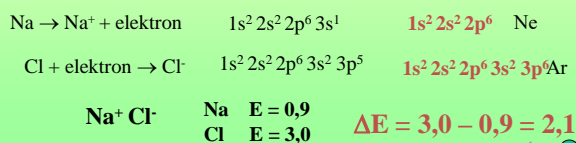
2

wiązanie jonowe

$$\Delta E > 1,7$$

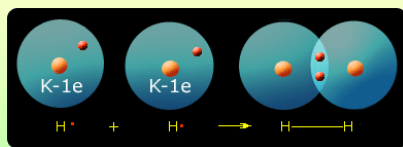
polega na przejściu **elektronów walencyjnych z atomu jednego pierwiastka do atomu drugiego pierwiastka** powstają kationy i aniony przyciągające się wzajemnie **siłami elektrostatycznymi**

wiązanie jonowe (elektrowalencyjne) tworzy się wskutek elektrostatycznego przyciągnięcia się układów o różnoimiennych ładunkach elektrycznych; powstaje między 2 atomami, z których jeden — atom A — łatwo oddaje, a drugi — atom B — łatwo przyłącza elektrony (odznacza się dużą elektroujemnością); elektron z powłoki walencyjnej atomu A przechodzi wówczas na powłokę walencyjną atomu B, w wyniku czego powstaje kation A^+ i anion B^- ; przyciągnięcie się tych jonów powoduje powstanie wiązania jonowego **konfiguracja gazów szlachetnych**

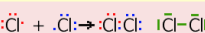
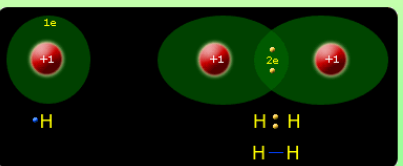
4

wiązanie kowalencyjne (atomowe) polega na łączeniu się atomów za pomocą wspólnych par elektronowych cząsteczki H_2 , Cl_2 , O_2 , N_2 $\Delta E = 0 (0,4)$

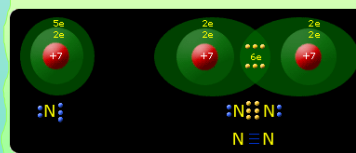
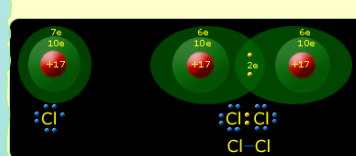

mechanizm powstawania wiązania kowalencyjnego w cząsteczce wodoru

He

mechanizm powstawania wiązania kowalencyjnego w cząsteczce chloru

mechanizm powstawania wiązania kowalencyjnego w cząsteczce azotu

5

6

mechanizm powstawania wiązania kowalencyjnego w cząsteczce tlenu

wiązania w cząsteczkach H₂, Cl₂, O₂

H₂ H-H   Cl₂ Cl-Cl   O₂ O=O

7

wiązanie kowalencyjne spolaryzowane (polarne)

$0 < \Delta E < 1,7$

H⁺ Cl⁻

H E = 2,1
Cl E = 3,0

ΔE
 $3,0 - 2,1 = 0,9$

H : Cl
H → Cl

8

H → Cl

H   Cl   H   Cl

9

Tabela 1. Elektroujemność wybranych pierwiastków i procentowy udział wiązania jonowego w związkach z tlenem

Jon	Elektro-ujemność	% charakteru jonowego	Jon	Elektro-ujemność	% charakteru jonowego	Jon	Elektro-ujemność	% charakteru jonowego
Cs ⁻	0,7	89	Zn ²⁺	1,7	63	P ⁵⁺	2,1	35
K ⁺	0,8	87	Sn ²⁺	1,8	73	Au ²⁺	2,4	62
Na ⁺	0,9	83	Pb ²⁺	1,8	72	Se ²⁻	2,4	-
Ba ²⁺	0,9	84	Fe ²⁺	1,8	69	C ⁴⁺	2,5	23
Li ⁺	1,0	82	Si ⁴⁺	1,8	48	S ²⁻	22,5	-
Ca ²⁺	1,0	79	Fe ³⁺	1,9	54	J ⁻	22,5	-
Mg ²⁺	1,2	71	Ag ⁺	1,9	71	N ⁵⁺	3,0	9
Be ²⁺	1,5	63	Cu ⁺	1,9	7	Cl ⁻	3,0	-
Al ³⁺	1,5	60	B ³⁺	2,0	43	O ²⁻	3,5	-
Mn ²⁺	1,5	72	Cu ²⁺	2,0	57	F ⁻	4,0	-

Wiązanie można uważać za jonowe, jeśli ma w stopniu przekraczającym 50% charakter jonowy

J.E. Andrews, P. Brimblecombe, T.D. Jickells, P.S. Liss. Wprowadzenie do chemii środowiska.

10

stopnie utlenienia

pierwiastka wchodzącego w skład określonego związku liczba dodatnich lub ujemnych ładunków elementarnych, jakie zyskałby atom, gdyby wszystkie wiązania w cząsteczce były jonowe

FeS, H₂CO₃, H₂O

1. stopień utlenienia pierwiastka w stanie wolnym = 0
2. stopień utlenienia pierwiastka w postaci jonu prostego równa się jego elektrowartościowości (wartościowości jonu)
3. suma stopni utlenienia wszystkich atomów wchodzących w skład jonu złożonego równa jest ładunkowi jonu

SO₄²⁻, CO₃²⁻, PO₄³⁻

11

4. suma stopni utlenienia wszystkich atomów wchodzących w skład cząsteczki obojętnej = 0
5. fluor we wszystkich swych połączeniach występuje na -1 stopniu utlenienia
6. wodór przyjmuje w swych związkach stopień utlenienia równy +1, z wyjątkiem wodoroków litowców i berylowców, gdzie stopień utlenienia wynosi -1
LiH, CaH₂
7. stopień utlenienia litowców = +1, berylowców = +2, (metale przyjmują dodatnie stopnie utlenienia)

12

8. tlen w połączeniach ma stopień utlenienia -2
 wyjątki:
 fluorek tlenu OF_2 - O^{2+}
 ponadtlenki np. KO_2 - $\text{O}^{-1/2}$
 nadtlenki np. H_2O_2 , Na_2O_2 , BaO_2 - O^{-1}

13

do substancji ulegających **redukcji** czyli **utleniaczy** należą
 1. pierwiastki najbardziej elektroujemne
 (np. F_2 , Cl_2 , Br_2 , J_2 , O_2)

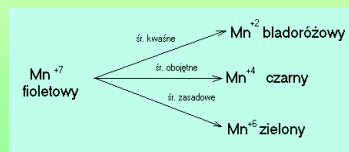

2. jony metali na wyższym stopniu utlenienia, jony metali szlachetnych i jon wodorowy
 (np. Fe^{3+} , Cu^{2+} , Ag^+ , H^+)

3. związki chemiczne, w których pewne pierwiastki występują na najwyższych stopniach utlenienia
 (np. KClO_4)

KMnO_4 w zależności od środowiska może ulegać redukcji do różnych stopni utlenienia

zmiana zabarwienia roztworu

14

do substancji ulegających **utlenieniu**, czyli **reduktorów** należą

1. pierwiastki najbardziej elektrododatnie
 (np. Na , K , Mg , Ca , Al)

2. niemetale (np. C , N , S , H)

3. jony metali i niemetali na niższym stopniu utlenienia
 (np. Fe^{2+} , Sn^{2+} , S^{2-})

4. związki chemiczne, które posiadają atomy metali i niemetali na niższym stopniu utlenienia
 (np. SbCl_2 , FeCl_2 , CO , NaNO_2 , aldehydy)

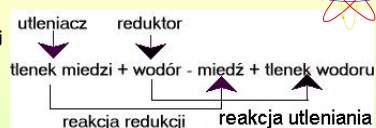
5. jony ujemne fluorowców, dla których rosną zdolności redukcyjne wraz ze wzrostem mas atomowych
 (np. Cl^- , Br^- , I^-)

15

Reakcje utleniania i redukcji (redoks)

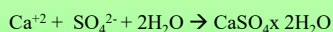
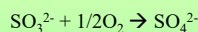
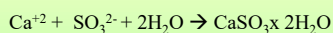
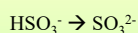
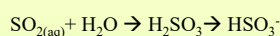
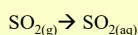

przemiana, w czasie której jedna substancja ulega redukcji, a druga utlenieniu

16

Utlenianie i redukcja przykłady praktyczne

Gips - minerał, uwodniony siarczan(VI) wapnia $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$. W wyniku ogrzewania traci częściowo wodę, przechodząc w temperaturze $120-130^\circ\text{C}$ w gips palony $\text{CaSO}_4 \cdot 1/2\text{H}_2\text{O}$, będący materiałem zaprawowym, ponieważ łatwo pobiera wodę i twardnieje. Gips budowlany (półwodny) otrzymuje się w wyniku wyprężania gipsu w temperaturze $150-185^\circ\text{C}$.

17

Elektrownia Dolna Odra, Zespół Elektrowni Dolna Odra

Instalacje odsiarczania wybudowane w elektrowni Dolna Odra pracują z zastosowaniem technologii mokrej wapiennej, przy zastosowaniu absorberów przeciwprądowych. Instalacje odsiarczania spalin (IOS) można porównać do sporej fabryki. Jej podstawową funkcją jest wychylenie ze spalin dwutlenku siarki i przekształcenie go w gips. Każdy z dwóch absorberów ma wysokość kilkunastopiętrowego budynku i w ciągu miesiąca zatrzymuje ponad 1000 ton dwutlenku siarki. Główny wentylator instalacji jest największą pompą w elektrowni. Mając wysokość piętrowego domu, przetacza w ciągu godziny $1,8 \text{ mln m}^3$ spalin. W ciągu roku obie instalacje odsiarczania zużywają około 40 tysięcy ton mączki kamienia wapiennego.

Powstające w procesie odsiarczania ścieki (miesięcznie powstaje ich około 10 tys. m^3), oczyszczane są we własnej, mechaniczno-chemicznej oczyszczalni, obsługującej obie IOS.

18

18

Odazotowywanie

Tlenki azotu – NO, NO₂, N₂O

sposób rozmieszczenia palników, kształt komory paleniskowej

obniżanie temperatury jądra płomienia, zmniejszanie zawartości tlenu w strefie spalania, skracanie czasu przebywania spalin w strefie panowania wysokich temperatur

Metody odazotowywania spalin

SCR (*selective catalytic reduction*) - selektywna redukcja katalityczna

SNCR (*selective noncatalytic reduction*) - selektywna redukcja niekatalityczna

19

19

Metoda SNCR

Amoniak reaguje z tlenkami azotu w temperaturze 800-1000 °C bez katalizatora, dając azot i wodę.

W innym zakresie temperatur reakcja zachodzi bardzo powoli i amoniak przedostaje się do kominia.

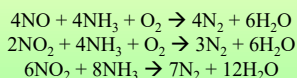
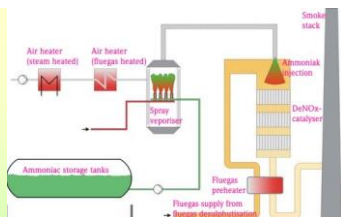

20

20

Metoda SCR

Redukcja tlenków azotu za pomocą amoniaku w obecności katalizatora

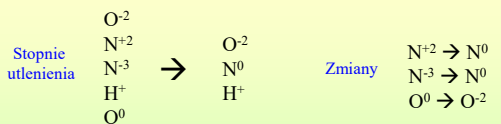
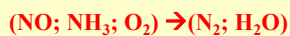

Katalizatory: tlenki tytanu (TiO₂), wanadu (V₂O₅), wolframu (WO₃) lub molibdenu (MoO₃).

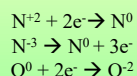
Kucowski J., Laudyn D., Przekwas M.: Energetyka i ochrona środowiska. WNT, Warszawa 1994.

21

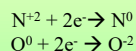
21

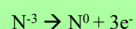
Przemieszczenie elektronów

Redukcja

Utlenianie

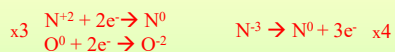

22

22

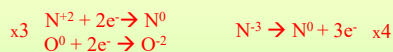
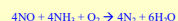
Bilans ilości elektronów:

pobrane (redukcja) (utleniacz) = oddane (utlenianie) (reduktor)

23

23

24

24

$4\text{NO} + 4\text{NH}_3 + \text{O}_2 \rightarrow 4\text{N}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

x2 $\text{N}^{+2} + 2\text{e}^- \rightarrow \text{N}^0$ $\text{N}^{-3} \rightarrow \text{N}^0 + 3\text{e}^-$ x2
x1 $\text{O}^0 + 2\text{e}^- \rightarrow \text{O}^{-2}$

$2\text{NO} + 2\text{NH}_3 + 0,5\text{O}_2 \rightarrow 2\text{N}_2 + 3\text{H}_2\text{O}$

25

$4\text{NO} + 4\text{NH}_3 + \text{O}_2 \rightarrow 4\text{N}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

x5 $\text{N}^{+2} + 2\text{e}^- \rightarrow \text{N}^0$ $\text{N}^{-3} \rightarrow \text{N}^0 + 3\text{e}^-$ x4
x1 $\text{O}^0 + 2\text{e}^- \rightarrow \text{O}^{-2}$

$5\text{NO} + 4\text{NH}_3 + 0,5\text{O}_2 \rightarrow 4,5\text{N}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

26

$4\text{NO} + 4\text{NH}_3 + \text{O}_2 \rightarrow 4\text{N}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

x4 $\text{N}^{+2} + 2\text{e}^- \rightarrow \text{N}^0$ $\text{N}^{-3} \rightarrow \text{N}^0 + 3\text{e}^-$ x4
x2 $\text{O}^0 + 2\text{e}^- \rightarrow \text{O}^{-2}$

$4\text{NO} + 4\text{NH}_3 + \text{O}_2 \rightarrow 4\text{N}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

$3\text{NO} + 4\text{NH}_3 + 1,5\text{O}_2 \rightarrow 4\text{N}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

$2\text{NO} + 2\text{NH}_3 + 0,5\text{O}_2 \rightarrow 2\text{N}_2 + 3\text{H}_2\text{O}$

$5\text{NO} + 4\text{NH}_3 + 0,5\text{O}_2 \rightarrow 4,5\text{N}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

27

AdBlue - nazwa handlowa 32,5% wysokiej czystości wodnego roztworu mocznika. AdBlue to zarejestrowany znak towarowy. Produkt stosowany w branży motoryzacyjnej jako reduktor w celu rozłożenia w katalizatorze SCR szkodliwych dla środowiska tlenków azotu. W technologii SCR AdBlue jest kierowany pod wysokim ciśnieniem na strumień spalin w katalizatorze, gdzie zachodzi redukcja szkodliwych dla atmosfery tlenków azotu na azot (w postaci dwuatomowych cząsteczek) oraz wodę.

$(\text{NH}_3)_2\text{CO} \rightarrow \text{NH}_3 + \text{HNCO}$
rozkład mocznika na amoniak i kwas izocyjanowy

redukcja z udziałem amoniaku
 $\text{NH}_3 + \text{NO}_x + \text{O}_2 \rightarrow \text{N}_2 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$

redukcja z udziałem kwasu izocyjanowego
 $\text{HNCO} + \text{NO}_x + \text{O}_2 \rightarrow \text{N}_2 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$

28

28

AdBlue znalazło zastosowanie w systemach SCR w przemyśle motoryzacyjnym w związku z nowymi legislacjami unijnymi regulującymi normy emisji spalin w silnikach Diesla. Od 1 października 2006 roku samochody o tonażu powyżej 3,5 tony obowiązują normy redukcji emisji spalin **EURO 4**, a od 1 października 2009 - **Euro 5**. Zgodnie z normą **EURO 5**, emisja szkodliwych tlenków azotu została zredukowana o 60%, a cząstek stałych (**PM**) o co najmniej 80%. W 2014 roku Parlament Europejski uchwalił przepisy wprowadzające normę emisji spalin Euro 6 gdzie dopuszczalna emisja tlenków azotu wynosi 80 mg/km (**EURO 5 - 180 mg/km**).

Euro standard	Introduction date		Emission limits		
	New approvals	All new registrations	Petrol NOx	Diesel NOx	Diesel PM
Euro-1	1 July 1992	31 December 1992	0.97g/km*	0.97g/km*	0.14g/km
Euro-2	1 January 1996	1 January 1997	0.5g/km*	0.8g/km* (direct injection)	0.1g/km
Euro-3	1 January 2000	1 January 2001	0.15g/km	0.5g/km	0.05g/km
Euro-4	1 January 2006	1 January 2006	0.08g/km	0.25g/km	0.025g/km
Euro-5	1 September 2009	1 January 2011	0.06g/km	0.18g/km	0.005g/km
Euro-6	1 September 2014	1 September 2015	0.06g/km	0.08g/km	0.0045g/km

29

29

ogniwo galwaniczne

ogniwo galwaniczne (elektryczne)
układ elektrod, z których każda zanurzona jest w roztworze elektrolitu i stanowi półogniwo

$M \rightleftharpoons M^{+n} + n\text{e}$

(-)ELEKTRODA1 | ELEKTROLIT1 | ELEKTROLIT2 | ELEKTRODA2(+)

ogniwo Daniela

(-) Zn | ZnSO_{4 aq} || CuSO_{4 aq} | Cu (+)

$\text{Zn} - 2\text{e} = \text{Zn}^{2+}$ $\text{Cu}^{2+} + 2\text{e} = \text{Cu}$

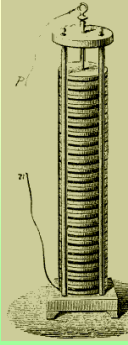
ogniwo Volty

(-) Zn | H₂SO_{4 aq} | Cu (+)

30

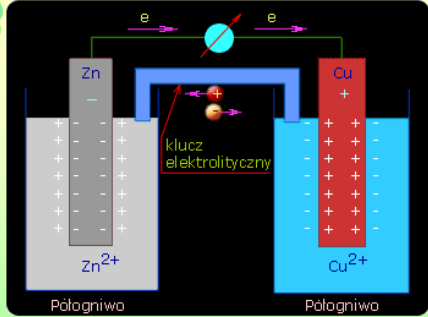
30

Alessandro Giuseppe Antonio Anastasio Volta
(1745-1827)

1799 rok monety z cynku i miedzi przedzielone pergaminem zanurzone w roztworze NaCl

31

Schemat ogniwa galwanicznego

Klucz elektrolityczny – rodzaj półprzewodzącej przegrody lub naczynia z elektrolitem spełniającego rolę łącznika dwóch półogniw w ogniwie galwanicznym. Klucz elektrolityczny zapewnia przepływ prądu elektrycznego między półogniwami i jednocześnie uniemożliwia mieszanie się elektrolitów wchodzących w skład półogniw.

W laboratoriach stosuje się klucze w postaci szklanej rurki wygiętej w kształcie litery U, wypełnionej roztworem elektrolitu, z przegrodami porowatymi na końcach.

32

Elektroliza

pojęcie elektrolizy

I i II prawo elektrolizy Faraday'a

przemysłowe zastosowanie elektrolizy

33

elektroliza
proces przebiegający na powierzchni elektrod wskutek przyłożenia napięcia

elektroliza
procesy zachodzące w ogniwie elektrolitycznym pod wpływem prądu dostarczanego do elektrolizera z zewnętrznego źródła prądu

34

elektrolity
substancje, których roztwory wodne przewodzą prąd elektryczny za pośrednictwem swobodnych jonów
np. NaCl, HCl, NaOH

nieelektrolity
substancje, których roztwory wodne nie przewodzą prądu elektrycznego

mogą być w stanie stałym lub stopionym (np. sole) lub w roztworze

jony, które w stałym elektrolicie są uporządkowane w sieciach krystalicznych, po stopieniu lub rozpuszczeniu poruszają się chaotycznie we wszystkich kierunkach, podobnie jak w roztworze po połączeniu elektrod ze źródłem prądu ruch jonów staje się uporządkowany

35

elektroliza

podłączenie zewnętrznego źródła prądu stałego wymusza zmianę potencjału elektrod - polaryzacja elektrod

ujemnie naładowane aniony X^- przesuwały się w stronę dodatnio naładowanej elektrody - **anody**

kationy Me^+ poruszają się w stronę ujemnie naładowanej elektrody - **katody**

36

Katoda Anoda   Kationy Aniony

Rozpuszczanie metalu
 $Zn^0 \rightarrow Zn^{2+} + 2e^-$
Utlenianie
Anoda

Wydzielenie metalu
 $Cu^{2+} + 2e^- \rightarrow Cu^0$
Redukcja
Katoda

Wydzielenie metalu
 $Na^+ + e^- \rightarrow Na^0$
($Na + H_2O \rightarrow NaOH + 1/2 H_2$)
Redukcja
Katoda

Wydzielenie chloru
 $2Cl^- \rightarrow Cl_2^0 + 2e^-$
($2NaOH + Cl_2 \rightarrow NaOCl + NaCl + H_2O$)
Utlenianie
Anoda

Źródła prądu - ogniwa   Odbiorniki prądu - elektrolizer

Katoda – dodatnia   **Katoda – ujemna**
Anoda - ujemna   **Anoda - dodatnia**

37

proces elektrolizy zachodzi w
•stopionych solach
•roztworach wodnych kwasów, zasad oraz soli

elektroliza stopionego NaCl

ciekły stopiony NaCl zawiera jony Na^+ i Cl^-

$$2Na^+ + 2Cl^- \rightarrow 2Na + Cl_2$$

przy katodzie – metaliczny sód   przy anodzie – gazowy chlor

38

elektroliza zasad

reakcja katodowa $2H_2O + 2e^- \rightarrow 2OH^- + H_2$
 $2Na^+ + 2e^- \rightarrow 2Na^0$
 $2Na^0 + 2H_2O \rightarrow 2Na^+ + 2OH^- + H_2$

reakcja anodowa $2OH^- - 2e^- \rightarrow H_2O + 1/2 O_2$

39

elektroliza wodnego roztworu kwasu

przy katodzie wydziela się H_2 ,
przy anodzie O_2 lub inne produkty (np. Cl_2 przy HCl)

roztwory kwasów tlenowych (H_2SO_4 , H_3PO_4 , HNO_3 , H_2CO_3)
dają zawsze O_2 i H_2

przy katodzie $2H^+ + 2e^- \rightarrow H_2$ (powstaje wodór)

na anodzie produktem utlenienia anodowego
w przypadku anionów kwasów tlenowych jest O_2
dostarczany przez jony OH^- lub cząsteczki H_2O

w przypadku kwasów beztlenowych utlenieniu ulegają aniony reszt kwasowych
($2Cl^- \rightarrow Cl_2 + 2e^-$) z wydzieleniem produktu np. chloru

40

reakcje na katodzie

pH < 7 $2H^+ + 2e^- \rightarrow H_2$

pH ≥ 7 $2H_2O + 2e^- \rightarrow H_2 + 2OH^-$

reakcje na anodzie

zasady, kwasy tlenowe, sole	kwasy beztlenowe
$4OH^- - 4e^- \rightarrow 2H_2O + O_2$	$2X^- - 2e^- \rightarrow X_2$
$2H_2O - 4e^- \rightarrow 4H^+ + O_2$	

41

Michael Faraday (1791-1867)

I i II prawo elektrolizy Faraday'a

42

I prawo

Masa substancji wydzielonej podczas przepływu prądu w reakcji katodowej lub anodowej jest proporcjonalna do ilości elektryczności, która przepłynęła przez elektrolizer

$$m = k \cdot Q \quad Q = I \cdot t \quad m = k \cdot I \cdot t$$

k - równoważnik elektrochemiczny (masa substancji wydzielona, w czasie elektrolizy, przez ładunek jednego kulomba)

równoważnik chemiczny - iloraz masy molowej M pierwiastka przez stopień utlenienia n

I prawo Faraday'a

$$m = \frac{M}{n} \cdot \frac{I \cdot t}{F}$$

$F = 96\,500 \text{ C/mol}$
 M = masa molowa
 I = natężenie prądu
 n = stopień utlenienia

43

$$F = 96\,500 \text{ C/mol}$$

Stała Faradaya – ładunek elektryczny przypadający na jeden mol elektronów
96 485,33289(59) C/mol

Kulomb

Jest to ładunek elektryczny przepływający w czasie 1 sekundy przez przekrój poprzeczny przewodnika, gdy natężenie prądu elektrycznego płynącego przez tę powierzchnię wynosi 1 amper.

$$1 \text{ C} = 1 \text{ A} \cdot 1 \text{ s}$$

44

II prawo

Jednakowe ilości elektryczności przepływające przez roztwory różnych elektrolitów wydzielają równoważne ilości wagowe pierwiastków (proporcjonalne do równoważników chemicznych tych substancji),
96500 kulombów wydziela jeden gramorównoważnik dowolnego pierwiastka.

$$1 \text{ C} = 1 \text{ A} \cdot 1 \text{ s}$$

II prawo Faraday'a

$$m_1 : m_2 : \dots m_n = M_{R1} : M_{R2} : \dots M_{Rn}$$

m - masa substancji,
 M_R - równoważnik chemiczny

45

przemysłowe zastosowanie elektrolizy

galwanotechnika - dział techniki zajmujący się teoretycznymi aspektami oraz praktycznymi metodami elektrolitycznego wytwarzania powłok na rozmaitych podłożach

galwanotechnika zajmuje się wytwarzaniem powłok zarówno metodą osadzania na podłożu substancji pochodzących z elektrolitu, jak i metodą przetwarzania materiału podłoża

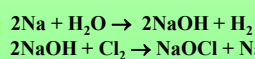
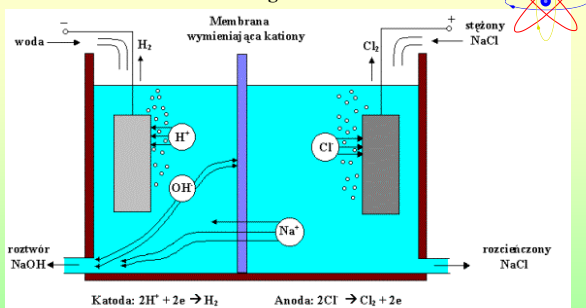
galwanizacja - elektrolityczne metody wytwarzania powłok na różnych materiałach

najczęściej galwanizacja to praktyczne wykonywanie trwałych przylegających cienkich powłok metalicznych poprzez osadzanie jednego metalu na innym

niklowanie - pokrywanie wyrobów metalowych warstwą Ni
cele: antykorozyjne, dekoracyjne, technologiczne jako podłoże dla innych powłok galwanicznych

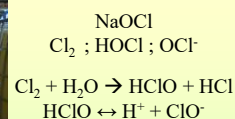
46

elektroliza wodnego roztworu NaCl

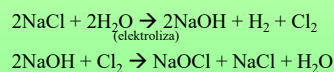

Dezynfekcja wody

47

Handlowy roztwór podchlorynu sodu: zawartość aktywnego chloru ~150 g/l (najczęściej stabilizowany NaOH i Na₂CO₃ ~20g/l w przeliczeniu na NaOH)

48

48

Korozja

czynniki powodujące korozję

korozja chemiczna

korozja elektrochemiczna

ochrona przed korozją

Corrosio - *nadgryzanie, zżeranie*

stopniowe niszczenie tworzywa wskutek działania środowiska

49

korozja, proces stopniowego niszczenia zachodzący na powierzchni metali i ich stopów oraz tworzyw niemetalowych (np. betonu, drewna) wskutek chemicznego lub elektrochemicznego oddziaływania środowiska

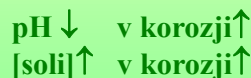
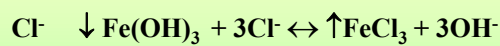
- metale
- stopy
- beton
- materiały ceramiczne
- tworzywa sztuczne

50

Korozja

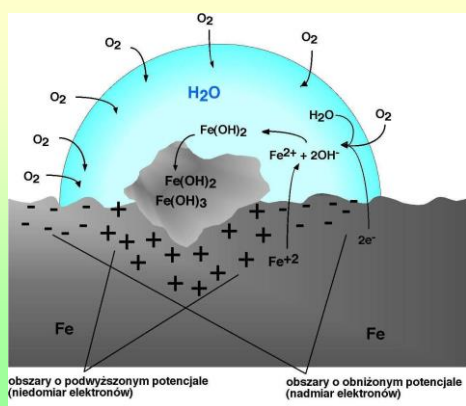

51

52

mechanizm procesu korozji w kropli

obszary o podwyższonym potencjale (niedomiar elektronów)   obszary o obniżonym potencjale (nadmiar elektronów)

53

Szereg metali uporządkowany w kierunku wzrostu potencjału (od mniej do bardziej szlachetnych - spadek łatwości tworzenia kationów):

Li K Na Ca Mg Al Zn Cr Fe Cd Co Ni Sn Pb H Sb Bi Cu Ag Hg Pt Au

Każdy metal o niższym potencjale normalnym wypiera z roztworu soli metal o wyższym potencjale.

Reguła ta nie dotyczy litowców i berylowców, które nie wypierają innych metali z wodnych roztworów, gdyż pierwszeństwo ma reakcja z wodą prowadząca do otrzymania wodorotlenków. Jedynie magnez i beryl, które reagują z wodą na gorąco, mogą wypierać w temperaturze pokojowej inne metale z roztworu. Glin nie wydziela z roztworów zawierających jony Fe^{2+} , Zn^{2+} , Pb^{2+} i Cu^{2+} metali, ponieważ ulega pasywacji – pokrywa się warstewką ochronną swojego tlenku.

54

54

elektrolit uszkodzenie elektrody

powłoka malarska Fe

elektrolit uszkodzenie elektrody

uszkodzona powłoka cynkowa na stali Zn Fe

$Zn + Fe^{2+} \rightarrow Zn^{2+} + Fe$

55

elektrolit uszkodzenie elektrody

uszkodzona powłoka cynowa na stali Fe Sn

$Fe + Sn^{2+} \rightarrow Fe^{2+} + Sn$

powłoka stanowi katodę, a żelazo ulega anodowemu rozpuszczeniu: $Fe - 2e^- \Rightarrow Fe^{2+}$

podobnie jak w mikroogniwach na powierzchni stali. puszki wykonane z blachy ocynowanej, rdzewieją szybko

56

Układ śruba statku-poszycie jest w wodzie morskiej ogniwem korozyjnym. Śruba statku jest katodą w stosunku do poszycia w jej otoczeniu (korodująca/rozpuszczająca się anoda). Ochronę poszycia zapewniają celowo montowane obok śruby dodatkowe elementy (protektory) - kształtki z materiału mniej szlachetnego, które przejmują funkcje anody. Po zużyciu są wymieniane na nowe

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Ochrona_metalu_przed_korozj%C4%85#/media/File:Bel_vis_290.jpg

57

ochrona przed korozją

plyta grafitowa

kocioł stalowy

ochrona katodowa

Elementy konstrukcji narażone na korozję łączy się z ujemnym biegunem źródła prądu stałego o napięciu rzędu 1 - 2 V.

Dodatni biegun łączy się z grafitową płytą przylegającą do konstrukcji. Ponieważ elektrony doprowadzone ze źródła prądu zubożniają powstające jony, proces: $Fe - 2e^- = Fe^{2+}$ nie zachodzi

58